

EURÓPSKA
KOMISIA

VYSOKÁ PREDSTAVITEĽKA EURÓPSKEJ ÚNIE
PRE ZAHRANIČNÉ VECI A BEZPEČNOSTNÚ
POLITIKU

V Bruseli 26. 6. 2012
JOIN(2012) 19 final

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

**Pokrok pri vytváraní politiky Európskej únie pre Arktídu: pokrok od roku 2008
a ďalšie kroky**

{SWD(2012) 182 final}

{SWD(2012) 183 final}

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Pokrok pri vytváraní politiky Európskej únie pre Arktídu: pokrok od roku 2008 a ďalšie kroky

Zhrnutie

Vzhľadom na zrýchlenie zmeny klímy a hospodárskeho rozvoja v arktickom regióne by Európska únia mala rozšíriť spoluprácu s partnermi v Arktíde s cieľom spoločne riešiť problematiku ochrany životného prostredia pri zaistení udržateľného rozvoja arktického regiónu. Zmena klímy je najviditeľnejšia práve v Arktíde, ktorá predstavuje kľúčovú a zraniteľnú zložku systému životného prostredia a klímy na Zemi. Roztápanie arktického ľadovca sa zrýchľuje, čo má za následok urýchlenie globálneho otepľovania¹, vplyva na ekosystémy, ako aj tradičný spôsob života pôvodných obyvateľov.

Toto spoločné oznámenie Komisie a vysokej predstaviteľky je základom pre zvýšenie angažovanosti EÚ v otázkach týkajúcich sa Arktídy. Oznámenie sa zakladá na žiadosti Európskej komisie v mene EÚ o status trvalého pozorovateľa pri Arktickej rade, podpísanej spoločnej podpredsedníčkou Ashtonovou a komisárkou Damanaki, ako aj na návšteve vysokej predstaviteľky/podpredsedníčky Ashtonovej v arktickej oblasti (Rovaniemi, Kiruna a Svalbard) v marci 2012. Od roku 2008, keď Komisia prijala prvé oznámenie o Arktíde, sa EÚ etablovala ako kľúčový podporovateľ arktického regiónu. Zvyšuje povedomie o dôsledkoch, ktoré má na životné prostredie v Arktíde, ako aj o potenciále pre udržateľný rozvoj v arktickom regióne v prospech miestneho obyvateľstva aj EÚ.

Rýchlosť zmien v Arktíde skutočne predstavuje zásadné zdôvodnenie záväzku EÚ chrániť životné prostredie a bojovať proti zmene klímy. Okrem toho si žiada zvýšenie investícií EÚ do výskumu zmeny klímy v Arktíde, ktorý bude predstavovať základ pre ďalšie globálne a regionálne opatrenia.

- Obdobie rokov 2005 až 2010 predstavuje najteplejšie zaznamenané v Arktíde.
- Predpokladá sa, že v Severnom ľadovom oceáne sa v priebehu 30 až 40 rokov roztopí všetok ľad.
- Roztápanie Arktických ľadovcov a ľadovcovej pokrývky v Grónsku prispelo viac ako 40 % k nárastu hladiny svetového oceánu v období rokov 2003 až 2008.

(Zdroj: Program monitorovania a hodnotenia v Arktíde, hodnotenie následkov zmeny klímy na sneh, vodu, ľad a permafrost v Arktíde z roku 2011)

Zmena krajinného rázu Arktídy umožňuje využívanie nových transportných ciest a ťažbu prírodných a nerastných surovín. To bude prínosom pre regionálne a svetové hospodárstvo. Ak však tieto možnosti nebudú riadené s najvyššou starostlivosťou, bude to mať dôsledky pre krehké životné prostredie Arktídy. Budú potrebné nové technológie a rozsiahle poznatky na

¹ Roztápanie ľadovca zhoršuje mimoriadne následky zmeny klímy v Arktíde a najmä urýchľuje globálny nárast teplôt v dôsledku zníženej schopnosti odrážať žiarenie.

to, aby bolo možné zaistiť, že hospodárske príležitosti nebudú vznikať na úkor najvyšších environmentálnych noriem a zachovania jedinečného arktického životného prostredia.

- Podľa geologického prieskumu USA z roku 2009 sa v arktickom regióne nachádza 13 % ropy a 30 % zemného plynu zo zásob, ktoré doteraz neboli objavené.
- Severná námorná trasa z Európy do Ázie by mohla skrátiť čas, ktorý nákladné lode potrebujú na prekročenie Pacifického a Atlantického oceánu, o približne jednu tretinu. Napríklad cesta z Jokohamy do Londýna cez Suezský prieliv meria 11 447 námorných míľ, pričom pri využití severnej námornej trasy by merala 7 474 námorných míľ.
- 88 % celkovej produkcie železa EÚ má pôvod v regióne Barentsovho mora.
- V Arktíde žije približne 4 milióny obyvateľov. Pôvodní obyvatelia tvoria približne 10 % z celkového počtu.

Arktída je oblasťou rastúceho strategického významu. Je príkladom úspešnej medzinárodnej spolupráce, ktorá prispieva k mieru a stabilite v regióne. Nedávne uzatvorenie zmluvy medzi Nórskeym kráľovstvom a Ruskou federáciou o rozdelení mora a spolupráci v Barentsovom mori a Severnom ľadovom oceáne je pozitívnym príkladom tejto spolupráce. Arktické štáty spolupracujú na základe existujúceho medzinárodného právneho poriadku, predovšetkým na základe Dohovoru OSN o morskom práve. Arktická rada sa presadzuje v úlohe vedúceho regionálneho orgánu, v ktorom majú zastúpenie všetky arktické štáty, ako aj pôvodní obyvatelia.

Európska únia má dôležitú úlohu pri podpore tejto úspešnej spolupráce, ako aj pri podpore riešenia problémov, s ktorými sa región v súčasnosti potýka. Európska únia je najväčším svetovým zástancam zvýšeného medzinárodného úsilia v boji proti zmene klímy prostredníctvom rozvoja alternatívnych zdrojov energie, účinného využívania zdrojov ako aj prostredníctvom výskumu v oblasti zmeny klímy. Členmi Únie sú tri (s Islandom potenciálne štyri) krajiny, ktoré sú zastúpené v Arktickej rade. Európska únia je okrem toho dôležitým príjemcom surovín a tovarov z Arktického regiónu. Mnohé politiky a právne predpisy sa preto uplatňujú aj na zainteresované strany v Arktickom regióne. Cieľom Európskej únie je viac spolupracovať s partnermi v Arktickom regióne, aby bolo možné rozšíriť vlastné povedomie o problémoch v regióne, ako aj tieto problémy spoločne riešiť.

Prvky úsilia EÚ zameraného na Arktídu:

- **boj proti klimatickým zmenám:** Európska únia je na ceste k splneniu cieľov z Kjóta, do právnych predpisov začlenila svoj záväzok znížiť emisie skleníkových plynov o 20 %, a okrem toho sa dlhodobo zaviazala do roku 2050 znížiť emisie o 80 až 95 %.
- **výskum arktického životného prostredia:** Komisia vykonala prvotné hodnotenie súčasnej a budúcej ekologickej stopy EÚ v arktickej oblasti, podľa ktorého má EÚ značný vplyv na socio-ekonomické a environmentálne aspekty arktického regiónu.
- **investície do udržateľného rozvoja na severe:** EÚ poskytne na roky 2007 až 2013 viac ako 1,14 mld. EUR na rozvoj hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho potenciálu arktických regiónov EÚ a susedných oblastí.

- **Obmedzenie budúcich neistôt a monitorovanie zmien v Arktickom regióne:** Európska únia prostredníctvom siedmeho rámcového programu (FP7) prispela sumou približne 200 mil. EUR z vlastných prostriedkov na medzinárodné výskumné aktivity v Arktíde.
- **Lodná doprava a bezpečnosť na mori:** Keďže takmer 90 % vonkajšieho obchodu EÚ sa uskutočňuje námornou cestou, Únia má rozsiahle skúsenosti s lodnou dopravou, stavbou lodí, satelitnou navigáciou, záchrannými operáciami a rozvojom infraštruktúry prístavov.

Toto oznámenie hodnotí úsilie EÚ zamerané na Arktídu od roku 2008 a ustanovuje podobu budúcej spolupráce s partnermi v Arktíde. Na základe komplexného prístupu toto nové spoločné oznámenie zdôrazňuje potrebu súdržného, cieleného prístupu voči Arktíde, budujúceho na silných stránkach EÚ, ktorý bude podporovať zodpovedný rozvoj, pričom bude kladený väčší dôraz na dialóg a spoluprácu so zainteresovanými stranami v Arktickom regióne.

Komisia a vysoká predstaviteľka okrem toho navrhujú ďalej rozvíjať politiku Európskej únie pre Arktídu. Európska únia:

- podporí výskum a šírenie **poznatkov** s cieľom riešiť problémy súvisiace so životným prostredím a zmenou klímy v Arktíde,
- bude jednať **zodpovedne** s cieľom zabezpečiť, aby hospodársky rozvoj v Arktíde bol založený na udržateľnom využívaní zdrojov a na poznatkoch o životnom prostredí,
- zintenzívni konštruktívne **zapojenie** a dialóg s arktickými štátmi, pôvodným obyvateľstvom a ostatnými partnermi.

V prvej časti tohto spoločného oznámenia navrhuje Komisia a vysoká predstaviteľka niekoľko základných prvkov konštruktívneho zapojenia EÚ v arktickej oblasti s cieľom riešiť problém udržateľného rozvoja a podporovať účinné riadenie ekosystému.

Druhá časť oznámenia je reakciou na žiadosť Rady, aby sa uskutočnili kroky v nadväznosti na Závery Rady o arktických otázkach² a Uznesenie Európskeho parlamentu o udržateľnej politike EÚ na ďalekom severe³. Kládne dôraz na rastúci rozsah činností EÚ v oblasti a skúma otázky položené v oznámení Komisie „Európska Únia a arktický región“, ktoré bolo uverejnené v novembri 2008⁴. Ďalšie podrobné informácie o pokroku dosiahnutom v oblastiach politiky uvedených v tomto oznámení je možné nájsť v dvoch sprievodných dokumentoch:

1. pracovný dokument útvarov Komisie „Zoznam činností v rámci vytvárania politiky Európskej únie pre Arktídu;
2. pracovný dokument útvarov Komisie „Vesmír a Arktída“.

² Závery Rady o arktických otázkach, 2985. zasadnutie Rady pre zahraničné veci, ktoré sa konalo 8. decembra 2009 v Bruseli.

³ P7_TA(2011)0024 z 20. januára 2011.

⁴ KOM(2008) 763 z 20 novembra 2008.

Komisia a vysoká predstaviteľka sa okrem toho zapoja do širokého dialógu a procesu konzultácií s arktickými štátmi, pôvodným obyvateľstvom a ostatnými zainteresovanými stranami. To pomôže EÚ pri spresnení orientácie politiky a zaistí, aby budúca účasť EÚ na riešení otázok týkajúcich sa Arktídy mala podporu miestnych zainteresovaných strán a znamenala pomoc pre spoločné kroky arktických štátov.

Komisia a vysoká predstaviteľka vítajú možnosť diskutovať o tomto oznámení s Radou a Európskym parlamentom.

Časť 1 Riešenie problému: cesta vpred

Komisia v roku 2008 stanovila tri hlavné ciele politiky:

- ochrana a zachovanie Arktídy v súlade so záujmami jej obyvateľstva,
- podpora udržateľného využívania zdrojov,
- medzinárodná spolupráca.

Opatrenia EÚ od roku 2008 viedli ku hmatateľným výsledkom⁵ v oblasti ochrany životného prostredia, výskumu a hospodárskeho rozvoja, najmä s dôrazom na ochranu životného prostredia v Arktíde, ktorá zostáva najdôležitejším prvkom politiky EÚ pre Arktídu. Vzhľadom na evidentnú rýchlosť zmien v Arktíde je najvyšší čas doladiť politickú orientáciu EÚ voči arktickej oblasti, zaujať širší prístup, prepojiť ho so stratégiou Európa 2020 a zároveň ďalej podporovať všetko úsilie o zaistenie účinného riadenia krehkého životného prostredia Arktídy. Okrem toho by zapojenie EÚ do riešenia problémov v Arktíde malo podporovať úsilie arktických štátov a zohľadňovať potreby pôvodného obyvateľstva a miestnych komunít.

Tento dokument preto stručne predstavuje cestu vpred, ktorú je možné zhrnúť do troch slov: **znalosti, zodpovednosť a zapojenie.**

1. ZNALOSTI

Tvárou potenciálnemu zvyšovaniu globálnej teploty potrebujeme solídne vedecké znalosti o rozsahu a rýchlosti zmeny klímy v Arktíde a o vplyve tejto zmeny na zvyšok sveta. Udržateľný rozvoj v Arktíde bude do značnej miery závisieť na neustálom meraní dôsledkov stále intenzívnejšej ľudskej činnosti na krehké životné prostredie tohto regiónu. Európska únia preto svoje opatrenia zameria na znalosti. Cieľom bude rozšíriť naše poznatky o Arktíde prostredníctvom investícií do arktického výskumu, rozvoja monitorovania Arktídy z vesmíru, podpory informačných a pozorovacích sietí, ako aj budovaním *know-how* a technických poznatkov.

1.1 Rozvoj odborných znalostí a dialógu o životnom prostredí a posilnenie ochrany životného prostredia Arktídy

Európska únia je odhodlaná chrániť globálne životné prostredie a bude ďalej podporovať všetko úsilie o zaistenie účinného riadenia krehkého životného prostredia Arktídy.

⁵ Prehľad hlavných činností a výsledkov je uvedený v druhej časti tohto oznámenia, ako aj v pracovnom dokumente útvarov Komisie „Zoznam činností v rámci vytvárania politiky Európskej únie pre Arktídu“.

- Európska únia bude spolupracovať s ďalšími stranami v boji proti globálnej zmene klímy, pri ochrane životného prostredia Arktídy a pri zlepšovaní vedeckých poznatkov potrebných na riešenie týchto problémov.
- V apríli 2012 sa Európska komisia napríklad pripojila ku Koalicii pre klímu a čisté ovzdušie na redukcii látok znečisťujúcich klímu s krátkou životnosťou (Climate and Clean Air Coalition to Reduce Short-lived Climate Pollutants). Táto iniciatíva by mala doplniť potrebné úsilie OSN o zníženie globálnych emisií skleníkových plynov.
- Európska únia je odhodlaná vytvoriť celosvetový právne záväzný nástroj týkajúci sa životného cyklu využitia ortuti pod záštitou Programu OSN pre životné prostredie (UNEP), ktorý je pre arktický región obzvlášť dôležitý.

1.2 Riešenie výziev budúcnosti prostredníctvom výskumu

V rámci hlavnej iniciatívy stratégie Európa 2020 „Únia inovácií“⁶ a Horizontu 2020⁷, ako aj prostredníctvom navrhovaného investičného programu pre výskum a inovácie na roky 2014 až 2020 Komisia presúva dôraz politiky EÚ v oblasti výskumu a inovácií na problémy, ktorým čelí naša spoločnosť. Medzi tieto problémy patrí zmena klímy, nedostatok energie a zdrojov, zdravie a demografické zmeny, ako aj bezpečnosť vody a potravín. Bude sa usilovať o politicky relevantné výsledky, ktoré budú základom pre hospodárske a politické rozhodovanie. Navrhované financovanie programu Horizont 2020 (80 mld. EUR) predstavuje značné zvýšenie oproti predchádzajúcim programom EÚ v oblasti výskumu. Únia bude vďaka nemu schopná ešte výraznejšie prispieť k výskumu Arktídy. Komisia tiež:

- bude pokračovať s inými časťami sveta vrátane členov Arktickej rady pri hľadaní medzinárodných riešení spoločenských výziev, ktoré svojim rozsahom prekračujú hranice Európy,
- posilní spoluprácu s arktickými partnermi pri zavádzaní výskumných infraštruktúr, ktoré je potrebné rozvíjať v medzinárodnom meradle.

Únia sa preto bude usilovať o širokú spoluprácu so štátmi, ktoré pôsobia v oblasti multidisciplinárneho výskumu Arktídy a v rámci budovania výskumných infraštruktúr. Zosúladenie arktických výskumných programov významne prispeje k posilneniu znalostí a zvýši účinnosť výskumných programov a ich dopad.

Patričná pozornosť bude venovaná sociálnym a hospodárskym aspektom daných problémov, ako sú zmeny klímy a životného prostredia a ich vplyv na miestne obyvateľstvo a hospodársku činnosť.

1.3 Využitie informácií

Zhromažďovaniu poznatkov z existujúcich zdrojov informácií je najlepším spôsobom ako zaistiť, aby tvorcovia politik boli dobre informovaní a aby rozvoj arktickej oblasti pokračoval zodpovedným spôsobom, ktorý bude prínosom pre arktické štáty a miestne komunity:

⁶ KOM(2010) 546 z 6 októbra 2010.

⁷ KOM(2011) 808 a sprievodné návrhy KOM(2011) 809, KOM(2011) 810, KOM(2011) 811 a KOM(2011) 812 z 30. októbra 2011.

- Na základe významného dokumentu „Hodnotenie ekologickej stopy EÚ v arktickej oblasti a súvisiacich politík“⁸ bude Komisia v rámci podpory tvorby politik naďalej presadzovať zdieľanie informácií s arktickými štátmi a ostatnými zainteresovanými stranami. To by okrem iného zahŕňalo informácie z operačného monitorovania a pozorovania, diaľkového prieskumu, výskumu a sledovania v rámci komunit a tradičných znalostí.
- Komisia vykoná prípravné opatrenia na strategické hodnotenie vplyvu rozvoja Arktídy s rozpočtom 1 mil. EUR, ktoré boli schválené rozpočtovým orgánom. Tento projekt bude okrem iného nadväzovať na návrh preskúmať možnosti zriadenia európskeho arktického informačného strediska, ktorý bol uvedený v oznámení z roku 2008. Na tento účel bude v jeho rámci vykonané hodnotenie uskutočniteľnosti arktickej informačnej platformy založenej na sieti významných arktických výskumných stredísk a univerzít v EÚ aj mimo nej.

Únia bude spolupracovať s arktickými štátmi pri posilnení monitorovania a dohľadu vrátane využitia družíc.

- Satelity krúžiace okolo Zeme sú nenahraditeľnými nástrojmi na komunikáciu, navigáciu, a na pozorovanie v Arktíde. Družicové programy EÚ už poskytujú ľuďom žijúcim a pracujúcim v tomto regióne značnú podporu. Tá bude podporená plánovaným zavedením systému Galileo a nových družíc Sentinel v rámci programu Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť (GMES). Družice Sentinel umožnia monitorovanie hrúbky a rozlohy morského ľadu. Okrem toho by mohli prispieť k vykonaniu nedávnej dohody medzi členskými štátmi Arktickej rady o pátracích a záchranných operáciách.
- Európska únia v spolupráci s členskými štátmi vyvíja platformu na zdieľanie údajov o stave morí v Európe a jej okolí a mapovanie morského dna vo vysokom rozlíšení, ktorá by mala byť dokončená do roku 2020. Mapy morského dna by mohli pomôcť pri určovaní bezpečných dopravných trás v arktických vodách.
- Európska únia bude podporovať iniciatívu týkajúcu sa systému zdieľania informácií o životnom prostredí (SEIS), vďaka ktorej bude zavedená sieť umožňujúca online prístup k údajom o životnom prostredí a okrem toho podporila nedávne vytvorenie stálej arktickej pozorovacej siete (SAO), určenej na posilnenie medzinárodnej účasti na koordinovaných celoarktických systémoch pozorovania a zdieľania údajov, ktoré slúžia spoločenským potrebám, predovšetkým v súvislosti s otázkami životného prostredia, sociálnej oblasti, zdravia, hospodárstva a kultúry.

2. ZODPOVEDNOSŤ

Európska únia má na arktickú oblasť silné väzby, nielen z historického, ekonomického a geografického hľadiska, ale aj ako dovozca prírodných zdrojov a z pohľadu širšieho záujmu o svetové životné prostredie a súvisiacej zodpovednosti. Arktída je zdrojom výziev a možností, ktoré budú mať významný vplyv na život európskych občanov budúcich generácií. S týmito výzvami a možnosťami súvisí zodpovednosť. Európska únia verí, že by sa mala zodpovedne podieľať na riešení problémov týkajúcich sa Arktídy prostredníctvom

⁸ <http://arctic-footprint.eu>

svojich programov financovania a podporou bezpečného a udržateľného riadenia a využívania zdrojov v regióne.

2.1 Financovanie EÚ zamerané na udržateľný rozvoj

V posledných rokoch sa vďaka regionálnym programom financovania a iným programom a dohodám EÚ o spolupráci investovalo do rozvoja arktickej oblasti značné množstvo prostriedkov. Geografický rozsah niektorých programov pokrýva nielen členské štáty EÚ, ale aj Grónsko, Island, Nórsko a Ruskú federáciu.

- Posilnením a vzájomným prepojením rôznych dostupných mechanizmov financovania [Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond, Kohézny fond, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka, nástroj predvstupovej pomoci] môže mať EÚ pozitívny vplyv na rozvoj Arktídy a znamenať prínos pre miestne komunity a pôvodné obyvateľstvo. V duchu stratégie Európa 2020 chce Komisia s príslušnými členskými štátmi prejednať, ako by k tomuto cieľu mohli prispieť možnosti financovania podľa viacročného finančného rámca na obdobie rokov 2014 až 2020. Bude dôležité zaistiť, aby programy financované z prostriedkov EÚ boli efektívne, dostupné a aby spĺňali rozvojové potreby miestneho obyvateľstva.
- Európska únia je najväčším prispievateľom do fondu na podporu Environmentálneho partnerstva Severnej dimenzie (NDEP), ktorý poskytuje granty na projekty v oblasti Barentsovoho mora na sanáciu životného prostredia a jadrových zariadení. Pokračujú práce na projekte komunálnych služieb dodávky vody a spracovania odpadových vôd v Archangeľsku (grant 8,2 mil. EUR). Projekt zníži objem priamo vypúšťaných odpadových vôd a zlepši energetickú účinnosť.
- Geografický rozsah a priority budúcich externých činností, regionálnych programov a programov cezhraničnej spolupráce (napr. program Northern Periphery) by mohol byť rozšírený s cieľom zintenzívniť spoluprácu v oblastiach v blízkosti pólu a aby príspevok EÚ k rozvoju celej arktickej oblasti bol čo najväčší.

2.2 Podpora udržateľného využívania zdrojov

Arktické štáty zdieľajú spoločný záujem na tom, aby arktické prírodné zdroje, ktoré sa nachádzajú na zemi, na mori a na morskom dne či pod ním boli využívané udržateľným spôsobom, ktorý neohrozí životné prostredie Arktídy a bude prospievať miestnym komunitám.

- Vzhľadom na zintenzívnenie ťažby nerastov a ropy v arktickom regióne bude EÚ spolupracovať s arktickými partnermi a súkromným sektorom na vývoji ekologickým a bezpečných technológií, ktoré bude môcť využívať ťažobný priemysel. Kľúčovými partnermi v súvisiacich projektoch v rámci 7. RP, ako napríklad ProMine⁹ a I²Mine¹⁰, sú napríklad ťažobné spoločnosti, univerzity a výskumní pracovníci sídliači v severských krajinách. Komisia 27. októbra 2011

⁹ <http://promine.gtk.fi/>

¹⁰ <http://www.i2mine.eu/>

predložila návrh nariadenia o bezpečnosti vyhl'adávania, prieskumu a ťažby ropy a zemného plynu¹¹.

- Návrh Komisie o posilnení partnerstva medzi EÚ a Grónskom okrem toho stanoví možnosť spolupráce v oblasti ochrany životného prostredia Grónska pričom bude súčasne zaistený rozvoj a diverzifikácia jeho hospodárstva. Partnerstvo by okrem toho umožnilo posilniť dialóg o prírodných zdrojoch s cieľom zdieľať poznatky a skúsenosti. V rámci partnerstva medzi EÚ a Grónskom bolo 13. júna podpísané prehlásenie o zámere spolupracovať v oblasti nerastných surovín.
- Aj arktickú dopravu je potrebné rozvíjať udržateľným spôsobom. Aj keď zrejme v najbližšej dobe nebude zavedená celoročná lodná doprava v arktických vodách, je EÚ pripravená napomáhať rozvoju udržateľnej lodnej dopravy, napríklad na severnej námornej trase. V tejto súvislosti sú najdôležitejšími faktormi bezpečnosť a vplyv na životné prostredie. Komisia a členské štáty EÚ pozorne sledujú vývoj arktickej námornej dopravy vrátane prevádzky a frekvencie pohybu obchodných a výletných lodí na severomorskej trase, severozápadnej ceste či v arktických vodách všeobecne, ako aj postupov a požiadaviek pobrežných štátov, ktoré majú vplyv na námornú plavbu. Európska únia prostredníctvom Komisie a členských štátov podporuje vytvorenie záväzného „Polárneho kódexu“ organizáciou IMO. K väčšej bezpečnosti a schopnosti vykonávať pátracie a záchranné akcie v Arktíde by po sprevádzkovaní v roku 2014 mal v spojení s podobnými systémami prispieť satelitný systém Galileo pre globálnu navigáciu a určovanie pozície.
- Nehody lodí by mohli spôsobiť značné škody na životnom prostredí. Komisia preto s pomocou Európskej námornej bezpečnostnej agentúry pokračuje v podpore činnosti Arktickej rady zameranej na pripravenosť na núdzové situácie, ich prevenciu a reakciu na tieto situácie, a podniká kroky v nadväznosti na odporúčenia týkajúce sa námornej bezpečnosti, ktoré boli zahrnuté do hodnotenia námornej dopravy v Arktíde z roku 2009.
- Európska únia ako významný spotrebiteľ energie a surovín, ich dovozca a poskytovateľ technológií v tejto oblasti má záujem o vývoj politiky v oblasti zdrojov v arktických štátoch. Bude sa snažiť budovať pevné a dlhodobé partnerstvá s dodávateľmi ako napríklad s Kanadou, Nórskom, Ruskou federáciou a ostatnými relevantnými partnermi. Ako prioritu v rámci vonkajšieho piliera stratégie pre suroviny¹² bude EÚ aktívne presadzovať diplomaciu v oblasti surovín s príslušnými arktickými štátmi s cieľom zaistiť prístup k surovinám, najmä prostredníctvom strategických partnerstiev a politického dialógu. Udržateľné riadenie zdrojov by okrem toho významne prispelo k sociálnemu a hospodárskemu rozvoju, napríklad v oblasti Barentsovho mora.
- Tretina úlovku z Arktídy sa predáva na európskom trhu. Štúdie ukazujú, že toto číslo by sa mohlo zvýšiť, pretože je možné, že populácie rýb sa budú v dôsledku otepľovania morí presúvať na sever. Únia chce zabezpečiť dobrú spoluprácu s arktickými štátmi v oblasti udržateľného riadenia biologických morských zdrojov. Únia podporuje využívanie arktických rybolovných zdrojov na udržateľnej úrovni na

¹¹ KOM(2011) 688 z 27 októbra 2011.

¹² KOM(2011) 25 z 2 februára 2011.

základe overených vedeckých poznatkov a zároveň rešpektovanie práv miestnych pobrežných komunití. Únia pritom naďalej presadzuje prístup predbežnej opatrnosti, v rámci ktorého by sa pred využitím nových možností rybolovu mal vytvoriť právny rámec pre zachovanie a správu populácií rýb pre tie časti arktických vôd, ktoré ešte nie sú zahrnuté do medzinárodného systému pre zachovanie a správu. Komisia problematiku potreby spoločnej správy populácií rýb na voľnom mori predložila na zasadaniach konferencie ministrov rybolovu štátov severného Atlantiku. Regionálne organizácie pre riadenie rybolovu (RFMO) by na tento účel mohli v podstate rozšíriť svoju geografickú pôsobnosť.

- Komisia bude v súvislosti s otázkou lovu tuleňov pred koncom roka 2012 informovať o implementácii nariadenia č. 1007/2009 v členských štátoch EÚ vrátane uplatňovania výnimky umožňujúcej obchodovať s produktmi z tuleňov získaných pri lovoch tuleňov organizovaných inuitskými a inými domorodými spoločenstvami, ktoré prispievajú k ich živobytiu. Únia bude rešpektovať výsledok prebiehajúceho konania v súvislosti s týmto nariadením v rámci Svetovej obchodnej organizácie (WTO) a na Súdnom dvore EÚ.
- Únia bude ďalej skúmať potenciál inovatívnych hospodárskych činností, napríklad prostredníctvom ďalšieho rozvoja udržateľného turizmu, ekoturizmu, a odvetvia energie z obnoviteľných zdrojov. Cestovný ruch v Arktíde, na ktorom sa podieľajú predovšetkým výletné lode, sa rozvíja. Komisia podporuje preskúmania a diskusie, ktoré sa uskutočňujú v rámci IMO, Arktickej rady a iných subjektov, a ktoré sa týkajú zvyšovania bezpečnosti výletných lodí v Arktíde, najmä v oblastiach s obmedzenou možnosťou pátracích a záchranných akcií, a zúčastňuje sa na nich. Regionálne, cezhraničné a nadnárodné programy EÚ zamerané na arktické regióny EÚ podporujú niektoré projekty zamerané na vytvorenie nových prístupov k cestovnému ruchu v Arktíde¹³, ako napríklad projekt „Turistický sprievodca po severných periférnych oblastiach“¹⁴, ktorý sa zaoberá inovatívnymi informačnými službami pre turistov.

3. ZAPOJENIE

Úmyslom Únie je dotvárať rozvíjajúcu sa politiku voči arktickej oblasti v úzkej spolupráci s jej členskými štátmi, piatimi arktickými štátmi, ktoré nie sú členmi EÚ, ako aj s miestnym obyvateľstvom vrátane pôvodných obyvateľov. Arktické štáty majú v regióne primárnu úlohu, a to individuálne aj v rámci regionálnych subjektov. Únia uznáva, že na Severný ľadový oceán sa uplatňuje rozsiahly právny rámec, ktorý zahŕňa Dohovor Organizácie Spojených národov o morskom práve (UNCLOS) a ostatné príslušné medzinárodné nástroje¹⁵, a považuje UNCLOS za hlavný základ pre správu Severného ľadového oceánu. Okrem toho si je vedomá významnej medzinárodnej spolupráce, ktorá už bola nadviazaná medzi arktickými štátmi a v rámci rôznych regionálnych arktických fór. Udržiavanie dobrej medzinárodnej

¹³ <http://www.interregnord.com/en/projects/north/1-trade-and-industry-development.aspx>

¹⁴ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/show/&tid=82>

¹⁵ Vyčerpávajúci prehľad príslušných nástrojov je obsiahnutý v správach vypracovaných v rámci programu „Arctic TRANSFORM“ www.arctic-transform.eu ako aj v dokumente „Hodnotenie ekologickej stopy EÚ v arktickej oblasti a súvisiacich politík“ <http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf>.

spolupráce v arktickej oblasti a podpora stability v regióne je kľúčovým záujmom Európskej únie.

Európska únia považuje Arktickú radu za najdôležitejšie fórum pre medzinárodnú spoluprácu v regióne. Útvary Komisie, Európska služba pre vonkajšiu činnosť a agentúry EÚ sa zúčastnili na zasadaniach Arktickej rady ako *ad hoc* pozorovatelia a aktívne sa podieľali na činnosti jej pracovných skupín. Komisia 1. decembra 2008 podala v mene EÚ žiadosť o udelenie statusu stáleho pozorovateľa v Arktickej rade. Komisia zaslala predsedovi Arktickej rady, švédskemu ministrovi zahraničných vecí Carlovi Bildtovi, list s aktualizovanými informáciami podpísaný podpredsedníčkou Rady Ashtonovou a komisárkou Damanaki, keďže boli v máji 2011 prijaté kritériá pre prijímanie pozorovateľov. Status pozorovateľa by, tak ako je vymedzený samotnou Arktickou radou, umožnil EÚ zintenzívniť spoluprácu a pozitívne prispieť k činnosti Rady. Európskej únii by umožnil získať podrobné informácie o záležitostiach, ktorými sa arktickí partneri zaoberajú, čo je dôležité pri tvorbe vlastných vnútorných politík. Status pozorovateľa by dopĺňal účasť EÚ na riešení otázok súvisiacich s Arktídou v rámci Barentsovej euro-arktiskej rady a Severnej dimenzie. Zapojenie EÚ bude zahŕňať tieto prvky:

- Európska únia sa bude snažiť zintenzívniť spoluprácu v otázkach súvisiacich s arktickou oblasťou v bilaterálnych dialógoch so všetkými arktickými partnermi – Kanadou, Islandom, Nórskom, Ruskou federáciou a Spojenými štátmi.
- Zapojenie EÚ v arktických otázkach bude okrem toho posilnené prípadným budúcim členstvom Islandu v EÚ (Island o členstvo požiadal v júni 2009). Vďaka tomu bude možné riešiť otázky spoločného záujmu. Prebiehajúce jednania o pristúpení predstavujú dodatočný rámec na prejednanie určitých politík týkajúcich sa Arktídy.
- V súvislosti s Grónskom sú vzťahy s EÚ vymedzené v rozhodnutí o pridružení zámoria a komplexnom partnerstve medzi EÚ a Grónskom. Komisia 7. decembra 2011 predložila legislatívny návrh na obnovenie partnerstva na roky 2014 až 2020¹⁶. Súčasťou budúceho partnerstva by podľa návrhu Komisie mal byť intenzívnejší dialóg o otázkach týkajúcich sa Arktídy, ktorý by EÚ umožňoval nielen hlbšie pochopiť vzdialené arktické spoločenstvá, ale okrem toho aj zdieľať cenné know-how v otázkach spoločného záujmu.
- Je mimoriadne dôležité zohľadniť v otázkach hospodárskeho rozvoja postoje obyvateľov Arktídy. Európska únia bude hľadať vhodné spôsoby ako zaistiť, aby boli zástupcovia pôvodných obyvateľov informovaní a konzultovaní v súvislosti s politikami EÚ, ktoré sa ich týkajú, a aby mali k dispozícii vhodné platformy, na základe ktorých budú môcť orgánom a predstaviteľom EÚ predkladať svoje konkrétne pripomienky. Komisia a ESVČ sa s týmto cieľom budú intenzívnejšie snažiť pravidelne jednať s pôvodným obyvateľstvom.
- EÚ sa bude v príslušných medzinárodných rámcoch ďalej zapájať do riešenia otázok súvisiacich s Arktídou ako je biodiverzita, ekosystémové riadenie, perzistentné organické znečisťujúce látky, chránené morské oblasti, medzinárodná plavba, environmentálne a námorné bezpečnostné normy. Je pri tom potrebné vychádzať z existujúceho medzinárodného práva, medzinárodných dohovorov a dohôd, ako aj

¹⁶ KOM(2011) 846, 7. decembra 2011.

zo spolupráce s medzinárodnými organizáciami, ako napríklad s Arktickou radou a Medzinárodnou námornou organizáciou (IMO). Európska únia okrem toho zväží spôsoby, ako môže podporiť účinné vykonávanie dohôd prijatých Arktickou radou.

- Komisia bude pri podávaní správ a hodnotení stavu morského prostredia spolupracovať s medzinárodnými partnermi. Naďalej bude podporovať využitie strategických posúdení vplyvov na životné prostredie v cezhraničnom kontexte prostredníctvom súladu s dohovorom z Espoo¹⁷. Komisia napríklad pokračovala v dialógu o Dohovore z Espoo s Ruskou federáciou, ktorá v júli 2011 začala vnútorné postupy ratifikácie tohto dohovoru. Okrem toho bola ako priorita v rámci partnerstva EÚ – Rusko pre modernizáciu zintenzívnená spolupráca v oblasti monitoringu životného prostredia.
- V súvislosti s riadením ekosystémov EÚ bude pokračovať v práci prostredníctvom dohovorov o ochrane morského prostredia severovýchodného Atlantiku z Oslo a Paríža (OSPAR) na vytvorení siete chránených morských oblastí v Arktíde do roku 2012 a usiluje sa posúdiť vhodnosť existujúcich opatrení na riadenie ťažby ropy a zemného plynu v extrémnych klimatických podmienkach vzhľadom na ich potenciálny vplyv na životné prostredie. Komisia a agentúry OSN okrem toho v tejto otázke prispievajú v rámci pracovnej Arktickej rady pre ochranu životného prostredia morí arktickej oblasti. Únia zároveň v rámci príslušných orgánov OSN naďalej presadzuje potrebu riadnej ochrany biodiverzity v oblastiach, ktoré nepatria do jurisdikcie jednotlivých štátov, napríklad na základe UNCLOS.
- Európska únia okrem toho posilní vzťahy s arktickými nevládnymi organizáciami. Komisia okrem toho zintenzívnila dialóg so zainteresovanými stranami o politike v oblasti životného prostredia. V júli 2011 sa začal realizovať projekt EÚ zameraný na nadviazanie dialógu s mimovládnymi organizáciami o otázkach životného prostredia v arktickej oblasti. V januári 2012 bolo zároveň po prvýkrát zvolané fórum mimovládnych organizácií, ktoré by malo zasadať dvakrát ročne.

Časť 2 Zhrnutie účasti EÚ na dianí v Arktíde od roku 2008

V reakcii na závery Rady z decembra 2009 je v tejto druhej časti spoločného oznámenia kladený dôraz na rastúci rozsah činností EÚ v regióne. Okrem toho sú skúmané otázky položené v oznámení Komisie „Európska Únia a arktický región“, ktoré bolo uverejnené v novembri 2008. Európska únia musí v tejto súvislosti plniť dôležitú úlohu najmä pri riešení otázky účinnej ochrany životného prostredia pri súčasnej snahe udržateľným spôsobom rozvíjať hospodársky potenciál Arktídy. Tento záväzok je podložený širokou škálou činností v arktickom regióne, ktoré sú zamerané na problémy ako napríklad zmena klímy, degradácia životného prostredia, udržateľné využívanie energie a hospodárenie s ňou, suroviny a rybolovné zdroje, ako aj na nové hospodárske aktivity ako napríklad turizmus a nové cesty pre námornú dopravu. Zdôrazňuje sa dôležitosť dialógu s arktickými štátmi a pôvodným obyvateľstvom regiónu.

¹⁷ Dohovor z Espoo o posúdení vplyvov na životné prostredie v cezhraničnom kontexte je Dohovorom Európskej hospodárskej Komisie Organizácie Spojených národov (UNECE), ktorý bol podpísaný v Espoo (Fínsko) a vstúpil do platnosti v roku 1997.

1. OCHRANA A ZACHOVANIE ARKTÍDY V SÚLADE SO ZÁUJMAMI JEJ OBYVATEĽSTVA

Zmena klímy a životné prostredie

Dosahuje sa pokrok s cieľom zaistiť potrebné zníženie celosvetových emisií skleníkových plynov zo strany všetkých hlavných producentov emisií. Európska únia je na ceste k splneniu záväzkov z Kjóta týkajúcich sa zmeny klímy a do právnych predpisov začlenila svoj záväzok znížiť emisie skleníkových plynov o 20 %. Komisia na tento účel uverejnila oznámenie s názvom „Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050“¹⁸. Ďalším prvkom sú opatrenia EÚ v oblasti kľúčových podporných technológií, predovšetkým podiel vyspelých technológií na výrobe čistej energie. Spoločne budú tieto opatrenia mať významný vplyv na zníženie znečistenia Arktídy v dôsledku zmeny klímy. Európska únia navyše v decembri 2011¹⁹ pomohla vytvoriť Durbanskú platformu pre posilnenú činnosť s cieľom zaviesť nový komplexný právny nástroj, ktorý by mal byť schválený do roku 2015. Európska únia sa naďalej zásadným spôsobom prostredníctvom Štokholmského dohovoru a Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcom hranicami štátov Hospodárskej komisie Organizácie Spojených národov pre Európu podieľala na medzinárodnom úsilí o zníženie znečistenia z perzistentných organických látok.

V januári 2011 bola zverejnená správa „Hodnotenie ekologickej stopy EÚ v arktickej oblasti a súvisiacich politík“²⁰. Táto správa poskytuje prehľad o vplyve EÚ do roku 2030, ktorý EÚ môže mať v deviatich oblastiach ako je napríklad biodiverzita, doprava energetika, rybolov a zmena klímy. Iné výskumné projekty, na ktoré EÚ poskytla prostriedky, (napríklad CLEAR a ArcRisk) pomáhajú odstrániť zásadné medzery v poznatkoch, ktoré sa týkajú vplyvu znečisťovania prechádzajúceho hranicami štátov na zdravie obyvateľov Arktídy. Európska únia podporila využitie posúdení vplyvu v súlade s Dohovorom o posúdení vplyvov na životné prostredie v cezhraničnom kontexte (Dohovor z Espoo) a jeho protokolom o strategickom posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Komisia pokračovala v dialógu o Dohovore z Espoo s Ruskou federáciou, ktorá v júli 2011 začala vnútorné postupy ratifikácie tohto dohovoru. Okrem toho bola ako priorita v rámci partnerstva EÚ – Rusko pre modernizáciu zintenzívnená spolupráca v oblasti monitoringu životného prostredia. Európska environmentálna agentúra (EEA) s ruskými partnermi dohodla množstvo iniciatív v oblasti spoločného monitoringu životného prostredia, predovšetkým v arktickej oblasti. Medzi tieto iniciatívy patrí vytvorenie systému na zber a zdieľanie údajov o znečistení vody a vzduchu, diaľkovej preprave znečisťujúcich látok a zlepšenie správy odpadov a nebezpečných chemických látok.

V roku 2008 príslušné štáty v rámci Barentsovej euro-arktiskej rady (Barents Euro-Arctic Council, BEAC) podpísali dohodu o predchádzaní núdzovým situáciám a reakcii na ne.

Podpora pôvodného a miestneho obyvateľstva

Európska únia sa aktívne zapojila na príprave prijatia Deklarácie OSN o právach pôvodných obyvateľov. Únia sa usiluje o začlenenie problematiky ľudských práv a pôvodného obyvateľstva do všetkých aspektov svojich vnútorných a vonkajších politík, vrátane politických dialógov s tretími krajinami v rámci regionálnych a multilaterálnych organizácií. Únia okrem toho poskytuje finančnú podporu organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré sa

¹⁸ KOM(2011) 112, 8. marca 2011.

¹⁹ Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o klimatických zmenách (COP 17 v Durbane).

²⁰ <http://arctic-footprint.eu>

zaoberajú problematikou pôvodného obyvateľstva, najmä prostredníctvom európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR).

Komisia nadviazala pravidelný dialóg s komunitami pôvodných obyvateľov arktickej oblasti. Komisia 9. marca 2010 zorganizovala seminár s názvom „Arktický dialóg“²¹. Táto iniciatíva bola dobre prijatá účastníkmi, ktorí zdôraznili dôležitosť zapojenia zástupcov pôvodných obyvateľov do rozhodovacieho procesu. Komisia sa v januári 2011 v nórskom Tromsø znovu stretla so zástupcami pôvodných obyvateľov arktickej oblasti. Európska environmentálna agentúra okrem toho pozvala skupiny pôvodných obyvateľov arktickej oblasti na seminár, ktorý sa konal v júni 2011, aby s nimi prejedнала využitie laických, miestnych a tradičných znalostí pri monitoringu životného prostredia v arktickej oblasti a zhodnotenie trendov a zmien, ktoré majú vplyv na obyvateľstvo Arktídy.

Únia poskytuje skupinám pôvodných obyvateľov a miestnym populáciám prostredníctvom rôznych iniciatív značné množstvo prostriedkov. Programy financovania počas obdobia spolufinancovania v rokoch 2007 až 2013 dosiahli celkovú sumu 1,14 mld. EUR, alebo 1,98 mld. EUR, pokiaľ je zahrnuté spolufinancovanie členských štátov EÚ:

- V rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) na obdobie 2007 až 2013 bola vyčlenená suma 4,3 mil. EUR na cezhraničný podprogram pre oblasť Sápmi, ktorý má za cieľ podporu rozvoja kultúrneho života a priemyslu obyvateľstva Sami udržateľným spôsobom²². Okrem toho bol podporovaný program Interreg IVA Sever²³, súčasťou ktorého je aj program Sápmi, na ktorého financovaní vo výške 57 mil. EUR sa EÚ podieľa sumou 34 mil. EUR. Cieľom programu je posilniť atraktivitu a konkurencieschopnosť najsevernejších regiónov Fínska, Švédska a Nórska.
- Podobné ciele má aj program Botnia-Atlantica²⁴ vo Fínsku, Švédsku a Nórsku (financovaný EÚ sumou 34,4 mil. EUR z celkovej sumy 60,9 mil. EUR a program Interreg IVA Švédsko-Nórsko²⁵ (financovaný EÚ sumou 37 mil. EUR z celkovej sumy 68 mil. EUR),
- Program Northern Periphery²⁶ zahŕňajúci Írsko, Fínsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo ako aj Faerské ostrovy, Grónsko, Island a Nórsko (s možnou účasťou Ruskej federácie a Kanady) s rozpočtom 59 mil. EUR, ktorý EÚ financuje sumou 35 mil. EUR. Cieľom programu je pomôcť odľahlým komunitám v severnej Európe rozvíjať ich hospodársky, sociálny a environmentálny potenciál,
- Medzinárodný program pre oblasť Baltického mora²⁷ (na ktorého financovaní sa EÚ podieľa 217 mil. EUR z celkovej sumy 278 mil. EUR), financuje botnický „zelený logistický koridor“ spájajúci severnú oblasť Škandinávie a oblasť Barentsovho mora s konečnými trhmi v oblasti Baltického mora a v strednej Európe.

²¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/1831>

²² Celková výška finančných prostriedkov 6,7 mil. EUR.
<http://www.interregnord.com/en/projects/sapmi/4-sapmi-borderless-development.aspx>.

²³ <http://www.interregnord.com/en/projects.aspx>

²⁴ <http://www.botnia-atlantica.eu>

²⁵ <http://www.interreg-sverige-norge.com/>

²⁶ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/main/>

²⁷ http://eu.baltic.net/Project_Database.5308.html?&&contentid=70&contentaction=single

- V období rokov 2007 až 2013 bolo prostredníctvom EFRR investovaných 243 mil. EUR do programu Severné Švédsko a 177 mil. EUR programu Stredné-Severné Švédsko s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť týchto regiónov²⁸. Problematika obyvateľstva je zahrnutá do rôznych prioritných oblastí.
- Program EFRR Severné Fínsko²⁹ má celkový operačný rozpočet 1,1 mld. EUR, z čoho 311,3 mil. EUR pochádza z rozpočtu EÚ. Priority programu zahŕňajú opatrenia špecificky navrhnuté pre obyvateľstvo Sami, s cieľom podporiť podnikateľské snahy a podniky založené na kultúre Sami.
- Program Kolarctic³⁰ je jedným z 13 programov cezhraničnej spolupráce, ktoré sú v súčasnosti financované prostredníctvom nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) a EFRR. Rozpočet programu na roky 2007 až 2013 dosahuje 70,48 mil. EUR, pričom EÚ prispela sumou 28,24 mil. EUR. Na programe sa zúčastňujú severné regióny Fínska, Švédska, Nórska a Ruskej federácie.
- V subarktickej časti Barentsovho regiónu prebieha cezhraničný program Karelia³¹ s celkovým rozpočtom 46,5 mil. EUR, z čoho 23,2 mil. EUR pochádza z rozpočtu EÚ a zostávajúcu časť tvoria príspevky členských štátov a Ruskej federácie.

Na základe partnerstva Severnej dimenzie v oblasti verejného zdravia a sociálneho blahobytu (NDPHS) bol vytvorený pracovný plán na zlepšenie mentálneho zdravia, prevenciu závislostí a podporu rozvoja detí a zdravia komunit pôvodného obyvateľstva. Pracovný plán sa má uskutočniť do roku 2013.

V súvislosti s lovom tuleňov boli vykonané rozsiahle verejné konzultácie³², do ktorých bolo zahrnuté aj pôvodné obyvateľstvo predtým, ako bolo prijaté nariadenie (ES) č. 1007/2009 o obchodovaní s výrobkami z tuleňov. Príslušníci Inuitskej komunity sa pokúsili nariadenie spochybníť. Jednu žalobu Súdny dvor zamietol v septembri 2011 z dôvodu neprípustnosti³³. Druhá vec zatiaľ nebola uzatvorená. Na žiadosť Kanady a Nórska bola okrem toho vytvorená skupina odborníkov Svetovej obchodnej organizácie, ktorá preskúma zákaz.

Výskum, monitorovanie a posúdenia

Za posledných 10 rokov sa EÚ a členské štáty spoločne rozhodujúcim spôsobom podieľali na výskume Arktídy. Na arktický výskum bolo z prostriedkov EÚ pridelených približne 200 mil. EUR. EÚ podporuje výskum zameraný na udržateľný rozvoj a globálnu zmenu životného prostredia, s cieľom lepšie pochopiť ich vzájomnú prepojenosť s prírodnými procesmi, ktoré vplyvajú na Arktídu s dôrazom najmä na zmenu klímy a v zvýšenej miere na jej vplyv na miestne populácie a hospodársku činnosť.

Od roku 2008 sa v rámci siedmeho rámcového programu v oblasti výskumu a technického rozvoja (RP7) realizovalo dvanásť projektov, ktoré pomáhajú odstrániť nedostatky v uvedených oblastiach a posilniť dlhodobé monitorovanie a dostupnosť údajov o prírodných

²⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/ovrenorrland>
a <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/mellerstanorrland>

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/finland/fi1a_en.htm?4

³⁰ <http://www.kolarcticenpi.info/ourprojects>

³¹ <http://www.kareliaenpi.eu/en>

³² http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm

³³ Uznesenie Všeobecného súdu zo 6. septembra 2011, Vec T-18/10.

a človekom spôsobených procesoch v arktickej oblasti. Ďalších osem projektov podporuje vytvorenie nových hlavných výskumných sietí a infraštruktúry v Európe, pričom súčasne podporujú existujúce siete a infraštruktúru. Výskumné programy EÚ prebiehajú v úzkej spolupráci so všetkými arktickými štátmi. Faerské ostrovy, Nórsko a Island sú formálne asociované k FP7 a v rámci tohto nástroja majú rovnaké práva ako členské štáty EÚ. Európska únia okrem toho uzatvorila dohody o spolupráci v oblasti vedy a technológií s Kanadou, Ruskom a Spojenými štátmi, ktoré zahŕňajú výskumné programy v oblasti životného prostredia, zdravia, rybolovu, dopravy, energetiky a vesmíru. Výskumní partneri z týchto štátov sa pravidelne zúčastňujú na opatreniach v rámci FP7.

Európska únia a projekty podporované v rámci FP7 aktívne prispievajú k medzinárodnému úsiliu o podporu polárneho výskumu, ako aj k zosúladeniu výskumných programov. Medzi príklady patrí Medzinárodný polárny rok 2007 až 2009.

EÚ v súvislosti s rozšírením kapacít na monitorovanie a dohľad podporuje iniciatívu spoločný systém environmentálnych informácií (SEIS), ktorej cieľom je modernizovať súčasné systémy podávania správ a vytvoriť sieť umožňujúcu online prístup k údajom. Kvalita a aktuálnosť údajov o životnom prostredí v Arktíde by preto mala byť zlepšená a v konečnom dôsledku by mala viesť k lepšiemu prijímaniu rozhodnutí na základe poznatkov. EÚ okrem toho podporuje iné programy a iniciatívy súvisiace s arktickým regiónom, ako napríklad Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť (GMES), Skupina pre pozorovanie Zeme (GEO) a Globálny systém systémov pozorovania Zeme (GEOSS). Európska environmentálna agentúra sa okrem toho aktívne podieľala na vytvorení stálej arktickej pozorovacej siete.

2. PODPORA UDRŽATEĽNÉHO VYUŽÍVANIA PRÍRODNÝCH ZDROJOV

Uhľovodíky a nerastné suroviny

Komisia prijala oznámenie s názvom „Riešenie problémov na komoditných trhoch a trhoch s nerastnými surovinami“, keďže prístup k surovinám zostáva dôležitým prvkom úsilia EÚ o posun k technologicky vyspelému hospodárstvu s vysokou pridanou hodnotou. Cieľom oznámenia bolo posilniť prístup zameraný na udržateľný prístup k nerastným surovinám, založený na troch pilieroch: dodávky surovín z globálnych trhov (vonkajší pilier), udržateľné dodávky zo zdrojov v rámci EÚ a recyklovanie a účinnosť zdrojov.

Komisia okrem toho prijala oznámenie s názvom „Energetická politika EÚ: budovanie vzťahov s partnermi za hranicami EÚ“³⁴, v ktorom stanovila komplexnú stratégiu pre vonkajšie vzťahy v oblasti energetiky prostredníctvom zlepšenia transparentnosti energetických dohôd s tretími krajinami, posilnenie koordinácie medzi členskými štátmi a nadviazanie energetických partnerstiev s kľúčovými krajinami.

Doprava

Jedným z kľúčových cieľov politiky EÚ zostáva úplný súlad s medzinárodným právom a zásadami vymedzenými v Dohovore Organizácie Spojených národov o morskom práve

³⁴ KOM(2011) 539 z 7 septembra 2011.

(UNCLOS) vrátane základných zásad slobody plavby a práva na nerušenú plavbu³⁵. V apríli 2010 bola dokončená štúdia s názvom „Právne aspekty arktickej lodnej dopravy“³⁶.

V snahe vytvoriť multimodálne transeurópske spojenia sa budujú transeurópske dopravné siete, ktoré pokrývajú aj najsevernejšie oblasti Európy. Tieto sú pre arktickú oblasť priamym prínosom. Okrem toho vstupuje do operačnej fázy memorandum o porozumení partnerstva severnej dimenzie pre dopravu a logistiku (NDPTL), ktorá zahŕňa identifikáciu infraštruktúrnej siete (v budúcnosti bude partnermi schválená) a potenciálnych priorít projektov súvisiacich s dopravou.

3. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Cieľom vyvíjajúcej sa politiky EÚ pre Arktídu je vytvoriť súdržný a komplexný prístup k otázkam, v ktorých má Arktický región vplyv na EÚ a naopak. Tento prístup je založený na existujúcom medzinárodnom práve (predovšetkým UNCLOS) a na spolupráci s medzinárodnými organizáciami, ako napríklad s Arktickou radou a IMO, ako aj s ostatnými arktickými štátmi, autonómnymi oblasťami, pôvodným a miestnym obyvateľstvom a inými zainteresovanými stranami.

Únia od roku 2008 značne zintenzívnila svoju účasť na arktickej spolupráci, predovšetkým prostredníctvom zapojenia sa do činnosti Arktickej rady a jednaní s jej členmi. Arktická rada je aj naďalej najdôležitejším fórom pre medzinárodnú spoluprácu v regióne a nedávno uzatvorená dohoda o spolupráci pri pátraní a záchrane vo vzduchu a na mori v arktickej oblasti predstavuje významný indikátor jej vývoja.

Regionálna spolupráca sa okrem toho uskutočňuje prostredníctvom Barentsovej euro-arktkej rady, ktorej členom je Komisia, a prostredníctvom Severnej dimenzie, ktorá je spoločnou politikou EÚ, Islandu, Nórska a Ruska. Na zasadnutí ministrov v roku 2010 dostala riadiaca skupina Severnej dimenzie pokyn, aby „zvážila, akým spôsobom by bol možný rozvoj arktického okna politiky Severnej dimenzie bez toho, aby bola zdvojená činnosť v rámci mandátov Arktickej rady a Barentsovej euro-arktkej rady“. Ministri pripomenuli, že by bolo vhodné venovať pozornosť otázke, ako do úvah zapojiť pôvodné obyvateľstvo. Riadiaca skupina prizvala zástupcov pôvodného obyvateľstva, aby sa zúčastnili na zasadaniach a požiadala, aby partnerstvá a iniciatívy Severnej dimenzie zvažili ďalšie opatrenia v súvislosti s Arktídou.

Spolupráca sa uskutočňuje aj na bilaterálnej úrovni s arktickými štátmi. Arktická spolupráca je pravidelne zahŕňaná do agendy bilaterálnych stretnutí s arktickými štátmi vrátane Kanady, Ruskej federácie a USA, ktoré sú strategickými partnermi EÚ. Návštevy vysokej predstaviteľky/podpredsedníčky Ashtonovej a komisárky Damanaki v arktických častiach Fínska, Švédska, Nórska vrátane Svalbardu a Grónska zdôraznili dôležitosť regiónu a poskytli možnosť pre prvotné hodnotenie zmien, ako aj možnosť diskutovať o problémoch a miestnym obyvateľstvom, zástupcami komunit Saami a Inuitov a odborníkmi na arktické otázky.

Okrem toho je potrebné uviesť významnú úlohu delegácií EÚ v arktických štátoch, ktorá spočíva v informovaní vlád a verejnosti o príslušných politikách EÚ, ako aj v informovaní EÚ o relevantných aktivitách v jednotlivých arktických štátoch.

³⁵ V záveroch rady sa uvádza aj tranzitná plavba.

³⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2396>

V súvislosti s Grónskom súčasné partnerstvo umožňuje politický dialóg v oblastiach spoločného záujmu v rozsahu, ktorý presahuje ciele finančnú pomoc, ako napríklad výskum, suroviny a energiu. V rámci tejto dohody bude Grónsku počas rokov 2007 až 2013 poskytnutá finančná podpora vo výške 25 mil. EUR ročne v cenách roku 2006. Cieľovým sektorom finančnej spolupráce v období rokov 2007 až 2013 je vzdelávanie a Grónsko aj Dánsko vyjadrili záujem ponechať zameranie na tento sektor aj v budúcom období financovania na roky 2014 až 2020. Partnerstvo EÚ a Grónska dopĺňa dohodu o rybolove medzi EÚ a Grónskom, ktorá vymedzuje finančný príspevok EÚ na rozvoj. Vzhľadom na to, že platnosť súčasného protokolu k dohode vyprší na konci roka 2012, boli vo februári 2012 úspešne ukončené rokovania o novom protokole na trojročné obdobie. Podľa podmienok nového protokolu bude EÚ ročne poskytovať finančný príspevok Grónsku, vrátane sektorového príspevku, v maximálnej výške 17,8 mil. EUR. Európska environmentálna agentúra v roku 2010 s Grónskom podpísala dohodu o spolupráci na podporu udržateľného rozvoja a na ochranu a zlepšenie životného prostredia na základe poskytovania cieľných, relevantných a spoľahlivých informácií tvorcom politik v Grónsku a v Európe. Európska environmentálna agentúra v januári 2010 s grónskym ministerstvom zdravotníctva podpísala dohodu, ktorá sa týka otázok životného prostredia a zdravotnej starostlivosti.